

Paragraaf 2

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf leest u over ons risicoprofiel en hoe we risico's opvangen met onze weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen om substantiële onverwachte kosten af te dekken zonder dat dit ten koste gaat van bestaand beleid. Het weerstandsvermogen is de mate waarin we risico's op kunnen vangen met onze weerstandscapaciteit. In de nota 'risicomanagement & weerstandsvermogen' beschrijven we hoe we risicomanagement toepassen als vast proces in onze bedrijfsvoering. In deze paragraaf beoordelen we aan de hand van vijf financiële kengetallen in hoeverre onze financiële positie voldoende is.

Beoordelen risico's

Om te kunnen bepalen welke risico's de meeste aandacht verdienen, kwantificeren we ze. Per risico, schatten we in - eventueel op basis van ervaringen - hoe waarschijnlijk het is dat het zich voordoet en hoe groot de financiële gevolgen zijn. We gebruiken daarvoor de volgende scoringstabellen.

Kans	Score
Gering (minder dan 1 x per 4 jaar)	1
Gemiddeld (ongeveer 1 x per 4 jaar)	3
Hoog (minimaal 1 x per jaar)	5

Financieel gevolg	Score
Gering (< 0,1% omzet* = < € 35.000)	1
Beperkt (> 0,1% omzet < 0,5 % omzet = tussen € 35.000 en € 175.000)	2
Groot (> 0,5 % omzet = > € 175.000)	3

* Baten exclusief reservemutaties. Baten naar beneden afgerond per € 5 miljoen.

Omdat risico's zich niet allemaal tegelijkertijd voordoen nemen we alle risico's niet voor de volledige omvang mee. Aan de hand van de kans vermenigvuldigd met het gevolg van het risico berekenen we een score. Aan de hand van deze score voorzien we het risico van een ranking met impactcategorie. Afhankelijk van de impactcategorie nemen we een risico volledig, voor een deel of niet mee in de berekening van ons benodigd weerstandscapaciteit.

Ranking	Impactcategorie
Scores 10 en hoger	Hoog risico Voor het risico dient 100% weerstandscapaciteit aanwezig te zijn.
Scores hoger dan 5, maar lager dan 10	Beperkt risico Voor een structureel risico dient 250% weerstandscapaciteit aanwezig te zijn. Voor een incidenteel risico dient 50% weerstandscapaciteit aanwezig te zijn.
Scores van 5 en lager	Gering risico We achten het risico te dragen binnen de regulieren bedrijfsvoering

Opstellen risicoprofiel

Het risicoprofiel bevat alle risico's die we hebben geïnventariseerd in onze organisatie. We maken een onderscheid tussen de risico's voor de 'algemene dienst' en risico's voor de grondexploitaties. In deze paragraaf volstaan we met een samenvatting van de belangrijkste risico's van de algemene dienst en de belangrijkste risico's van de grondexploitaties. Het gedetailleerd risicoprofiel vindt u in bijlage 6 'risicokaart'.

Nr.	Onderwerp	€
	Structurele risico's algemene dienst	
1.	Structurele inkomsten uit precariobelasting kabels en leidingen vervallen	€ 275.000
2.	Structurele gevolgen omgevingswet	€ 162.500
3.	Toerekening uren aan investeringen en grondexploitaties	€ 130.000
4.	Algemene uitkering 'trap op trap af'	€ 95.000
5.	Jeugdhulpverlening (specialistische zorg)	€ 65.000
7.	Vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen	€ 25.000
8.	Rentewijzigingen	€ 12.500
	Totaal structurele risico's algemene dienst	€ 765.000
	Incidentele risico's algemene dienst	
1.	Incidentele teruggave ontvangen precariobelasting kabels en leidingen	€ 1.650.000
2.	Invoering omgevingswet	€ 400.000
3.	Kabels en leidingen	€ 25.000
	Totaal incidentele risico's algemene dienst	€ 2.075.000

Nr.	Onderwerp	€
	Grondbedrijf	
1.	Gelderakkers 2 – fase 2 'niet uitgeefbaar'	€ 1.300.000
2.	De Welder	€ 305.000
3.	Loosche Akkers	€ 150.000
3.	Afzet gronden grondexploitaties	€ 110.000
4.	Prijrisico/inflatie grondexploitaties	€ 75.000
5.	Geurcontour De Leeuwerik 3	€ 50.000
6.	Bijdragen derden	€ 0
	Totaal incidentele risico's grondbedrijf	€ 1.990.000

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen waarmee de gemeente in staat is om substantiële tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid bijgesteld moet worden. We onderscheiden een structurele en een incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele capaciteit

Onze structurele weerstandscapaciteit bepalen we aan de hand van de post 'onvoorzien uitgaven' en de onbenutte belastingcapaciteit voor de onroerende zaakbelastingen. We berekenen de onbenutte belastingcapaciteit op twee manieren.

Eenzijds houden we rekening met de meest recente OZB-tarieven van het gemiddeld niveau in Nederland. We hanteren deze onbenutte belastingcapaciteit voor onze weerstandscapaciteit. Anderzijds laten we ook de OZB-opbrengst zien als we het OZB-tarief hanteren dat opgelegd wordt indien een gemeente een artikel 12 status aanvraagt. Het rijk stelt zo'n gemeente dan onder financiële curatele.

		Ruimte ten opzichte van landelijk artikel 12	
OZB opbrengst Hilvarenbeek 2019	3.446	732	1.655
OZB opbrengst landelijk gemiddeld 2019 ¹	4.178		
OZB artikel 12 2019 ²	5.101		

Bedragen x € 1000,-

Onze beschikbare capaciteit - de ruimte die beschikbaar is wanneer we het gemiddeld landelijk tarief hanteren - bedraagt € 732.000. De totale beschikbare structurele capaciteit inclusief de 'post onvoorzien' is in dat geval € 782.000.

Incidentele capaciteit

Voor de incidentele capaciteit nemen wij bij de omvang van onze algemene reserve en de reserve grondexploitatie risico's mee zoals opgenomen in de staat van reserves en voorzieningen.

Incidentele weerstandscapaciteit (x € 1.000,-)	
Algemene reserve algemene dienst	3.887
Reserve grondbedrijf	5.815

Tabel - De geraamde stand van 31-12-2018 = 01-01-2019 (bedragen x € 1.000)

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om substantiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit betekent dat het beleid bijgesteld moet worden. Om het structurele weerstandsvermogen te bepalen zetten we de structurele risico's af tegen de structurele weerstandscapaciteit. Het incidentele weerstandsvermogen bepalen we door alle risico's af te zetten tegen de incidentele weerstandscapaciteit. De confrontatie van het risicoprofiel en weerstandscapaciteit is hieronder weergegeven.

Weerstandsvermogen (x € 1.000,-)	Beschikbaar		Benodigd	
Structureel Algemene Dienst	A	782	B	765
Incidenteel Algemene Dienst	C	3.887	D	2.075
Incidenteel Grondbedrijf	E	5.815	F	1.990

Ratio's	JR17	B2019	JR18	B2020
Structureel (A / B)	1,4	1,0	0,9	1,0
Incidenteel Algemene Dienst (C / D)	3,2	3,9	2,5	1,9
Incidenteel Grondbedrijf (E / F)	2,5	2,6	2,5	2,9

¹ Bron: Coelo.nl, tarievenoverzicht

² Bron: meicirculaire 2018 pagina 139, tarieven 2019

Waardering weerstandsvermogen

We waarderen het weerstandsvermogen zoals opgenomen in onderstaande tabel.

Ratio	Waardering
> 2	uitstekend
1,5 – 2	ruim voldoende
1,0 - 1,5	voldoende
0,8 - 1,0	matig
0,6 - 0,8	onvoldoende
< 0,6	ruim onvoldoende

De provincie adviseert ons om een norm vast te stellen voor het noodzakelijke weerstandsvermogen. Wij hebben dit advies ter harte genomen. Wij hanteren een norm van minimaal 1 voor zowel het structurele als het incidentele weerstandsvermogen.

Ons weerstandsvermogen voldoet aan de gestelde norm en is van voldoende niveau om mogelijke risico's op te vangen. Vooral ons incidenteel weerstandsvermogen is uitstekend te noemen.

Financiële kengetallen

In deze paragraaf geven wij u een overzicht van enkele financiële kengetallen met als doel u op een eenvoudige manier inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente. Deze financiële kengetallen zijn verplicht op basis van artikel 11 BBV. Naast een structureel sluitende reële begroting is het voor een gezonde financiële positie ook van belang dat de schulden niet te hoog oplopen, de risico's binnen de grondexploitatie op te vangen zijn en er nog voldoende financiële ruimte is binnen de exploitatie of om belastingen te verhogen. We gaan eerst in op de normering en daarna volgen de financiële kengetallen.

Normering

Om meer inzicht te krijgen in de kengetallen kiezen we er voor om aan te sluiten bij de 'signaleringswaarden' die diverse gemeenten gebruiken zoals in onderstaande tabel weergegeven. De signaleringswaarden zijn oorspronkelijk afkomstig uit de stresstest voor 100.000+ gemeenten. De signaleringswaarden zijn geen normeringsinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincie. Het is primair bedoeld als instrument voor de raad. Per kengetal zijn signaleringswaarden ingedeeld in drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol, categorie B is een risicoprofiel waarbij voorzichtigheid is geboden, categorie C is een risicovol profiel.

Kengetallen	Cat. A	Cat. B	Cat. C
Netto schuldquote	<0,9	0,9 - 1,3	>1,3
Netto schuldquote - correctie verstrekte leningen	<0,9	0,9 - 1,3	>1,3
Solvabiliteitsratio	>0,5	0,2 - 0,5	<0,2
Structurele exploitatieruimte	>0	0	<0
Grondexploitatie	<0,2	0,2 - 0,35	>0,35
Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpers. huishouden	<0,95	0,95 - 1,05	>1,05

Financiële kengetallen

We hebben de financiële kengetallen berekend voor onze gemeente. U ziet ze in onderstaand overzicht. De kengetallen van 2017 - 2019 hebben we gebaseerd op de voorgaande begrotingsboekwerken. Per kengetal hebben we met kleur weergegeven in welk risicoprofiel het kengetal valt.

Kengetallen	JR2017	JR2018	B2019	B2020	B2021	B2022	B2023
Netto schuldquote	0,28	0,80	0,73	0,79	0,78	0,76	0,53
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	0,18	0,67	0,61	0,68	0,67	0,65	0,43
Solvabiliteitsratio	0,36	0,27	0,31	0,30	0,31	0,34	0,35
Structurele exploitatieruimte	0,05	0,00	0,02	0,04	0,03	0,01	0,01
Grondexploitatie	0,20	0,19	0,12	0,10	0,10	0,07	0,06
Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden	0,99	1,03	1,04	1,08	1,08	1,08	1,08

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een laag percentage is gunstig. Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, bepalen we de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief verstrekte leningen. De VNG adviseert om 1,3 als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. Als algemene norm geven we de onderstaande richtgetallen. De netto schuldquote voor 2020 is 0,79. Gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bedraagt de ratio 0,68. De netto schuldquote waarderen we daarmee als normaal. Ten opzichte van voorgaande jaren was er echter wel een toename te zien van de netto schuldquote. Dit is vooral te wijten aan de stijging van de schulden als gevolg van onder andere het aantrekken van de lening voor de nieuwe sportaccommodatie.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente haar bezit heeft afbetaald en in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het betreft het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. De schuldratio is de tegenhanger hiervan. De toename of afname van schulden in een jaar is het financieringsresultaat van de gemeente. Het wordt ook wel schuldevolutie genoemd. De schuld mag niet zover oplopen dat de financiële positie in de waagschaal wordt gelegd. De gemeentefinanciën horen - ook bij economisch slecht weer - zonder hulp van buitenaf beheersbaar te blijven. Hoe lager de solvabiliteit hoe groter het risicoprofiel. Voorzichtigheid is geboden bij een ratio tussen de 0,2 en 0,5. Voor 2020 bedraagt de waarde 0,30. Daarmee is enige voorzichtigheid geboden. Evenals bij de netto schuldquote heeft de solvabiliteitspositie te maken met de aangetrokken lening voor de nieuwe sportaccommodatie. De komende jaren neemt de solvabiliteit wel weer toe en loopt de ratio op naar 0,35.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De provincie hanteert de richtlijn dat de begroting structureel en reëel in evenwicht moet zijn. Het structurele saldo berekenen we in het hoofdstuk 'Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming' van de financiële begroting. Als het structurele saldo positief is, dan is het kengetal van de structurele exploitatieruimte ook positief. We berekenen dit kengetal namelijk door het structurele saldo van de baten en lasten te delen door de totale baten. De provincie hanteert als richtlijn dat het structurele saldo meerjarig positief moet zijn. Wij hanteren daarom als norm dat de structurele exploitatieruimte minimaal 0 moet zijn. Met een kengetal van 0,04 in 2020 voldoen wij aan deze norm. De structurele exploitatieruimte is verder te vergroten door het eigen beleid aan te passen waardoor we meer opbrengsten ontvangen en/of minder kosten maken. Ook kunnen we via ombuigingen ruimte vrij maken.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De boekwaarden van verliesgevende plannen zijn gebaseerd op de actuele marktwaarde en voor verwachte verliezen zijn voorzieningen getroffen. De invloed van de grondexploitatie op de exploitatie is met een kengetal van 0,10 beperkt en weinig risicovol. De invloed loopt de komende jaren terug.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder woonlasten wordt verstaan de OZB, de rioolheffing en de reinigingsrechten voor een woning met gemiddelde waarde in de gemeente. Het kengetal belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar te vergelijken met het landelijke gemiddelde in het jaar daarvoor. De gemiddelde woonlasten van alle Nederlandse gemeenten in 2020 bedragen € 740. De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in de gemeente Hilvarenbeek bedragen € 797 voor 2020. Het kengetal komt neer op 1,08. Dit betekent dat de gemiddelde woonlasten 8% boven het gemiddelde ligt. De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met een huurwoning in de gemeente Hilvarenbeek bedragen € 295 voor 2020.

Voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing hanteren we 100% kostendekkendheid. Het is vanuit de wetgeving ook verplicht om minimaal kostendekkend te zijn. De ruimte binnen de belastingcapaciteit beperkt zich dus eigenlijk tot de OZB. Deze ruimte hebben we eerder in deze paragraaf berekend. We kunnen onze OZB met 21% verhogen - € 732.000 opbrengst – tot aan het landelijk gemiddelde OZB tarief. Hoewel het kengetal voor de belastingcapaciteit aangeeft dat voorzichtigheid is geboden, zou u dit met enige nuance kunnen interpreteren.

Algemene conclusie financiële positie

De grondexploitaties hebben een beperkte invloed op de exploitatie, de nettoschuldquote is normaal en de structurele exploitatieruimte voldoende. De gemiddelde woonlasten liggen net boven het landelijk gemiddelde. Hierbij is voorzichtigheid is geboden. Maar dit moet - zoals aangegeven - wel genuanceerd worden. De ruimte binnen de belastingcapaciteit beperkt zich namelijk tot de OZB. Ons OZB tarief zouden we met 21% kunnen verhogen om tot een landelijk gemiddelde te komen. Vooral onze solvabiliteit is een aandachtspunt. Nieuwe investeringen van een grote omvang - zoals voor de nieuwe binnensportaccommodatie – dienen we zorgvuldig af te wegen omdat onze schuld daarmee verder kan stijgen naar een niet wenselijke omvang.